

PTICE KULTURNE KRAJINE

Na življenje v kulturni krajini so se prilagodile tudi mnoge druge vrste ptic. Poseljujejo najrazličnejša življenjska okolja od naselij do mokrotnih travnikov in kraških pašnikov. Na travnikih in pašnikih, bogatih z mejicami, lahko na primer opazujemo rjave srakoperje ter različne vrste škrjancev in strnadov, ponoči pa prisluhnemo oglašanj podhujk, čukov in velikih skovikov. Zanimivo življenjsko okolje so tudi stari, visokodebelni sadovnjaki, kjer domujejo vijeglavke, pogorelčki in smrdokavre, ptice z barvito perjanico na glavi.

Tako evropski kot slovenski ornitologi so opozorili na upad števila ptic kulturne krajine. V Evropi so namreč dobile neugledno prvenstvo kot skupina ptic, ki glede na gnezditveno okolje veljajo za najbolj ogrožene.

Informacije:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)
Tržaška cesta 2, p.p. 2990, 1001 Ljubljana, tel: 01/426 58 75
E-pošta: dopps@dopps.si, spletna stran: www.ptice.si

DOPPS je neprofitna, nevladna in naravovarstvena organizacija, ustanovljena leta 1979. Poslanstvo DOPPS je varovanje ptic in njihovih habitatov z raziskavami, naravovarstvenimi aktivnostmi, popularizacijo ornitologije, izdajateljsko in izobraževalno dejavnostjo ter sodelovanjem z drugimi nevladnimi in vladnimi organizacijami. DOPPS je polnopravni partner svetovne zveze za varstvo ptic BirdLife International, ki v Evropi združuje več kot 2 milijona članov.

Mladinska sekcija DOPPS deluje od leta 2005. Združujemo vse člane društva mlajše od 30 let in mlade, ki jih zanimajo ptice in narava. Skupaj sekcija šteje več kot 300 članov, ki se družimo in udeležujemo aktivnosti sekcije ter DOPPS po vsej Sloveniji.

Besedilo: Tanja Šumrada / Ilustracije: Blaž Blažič / Lektura: Jurij Hanžel in Barbara Vidmar / Fotografije: Aleš Jagodnik, Dare Fekonja, Borut Rubinič, Tomi Trilar in Tone Trebar / Oblikovanje: Darja Šipeč / Tisk: Schwarz d.o.o. / Naklada: 3000 izvodov

DOPPS, Ljubljana 2010

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije. Vsebinska publikacija je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

GD Izobraževanje in kultura
Program „Mladi v akciji“

PTICA LETA 2010

KMEČKA LASTOVKA (*Hirundo rustica*)

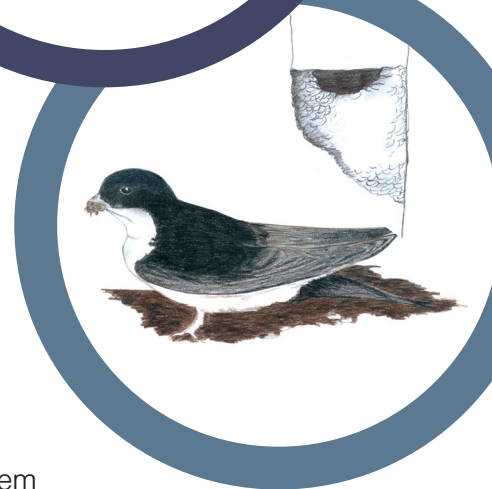
LASTOVKE SO MAJHNE IN URNE PTICE,

ki so močno prilagojene na življenje v zraku. Zanje so značilne dolge, ostro zašiljene peruti, s pomočjo katerih lahko hitro in okretno lovijo žuželke, ki so njihov glavni plen. Kljun in noge so kratke, zaradi česar so lastovke na tleh manj spretno.

Na svetu živi skoraj 80 vrst lastovk, pri nas pa gnezdi pet vrst. To so kmečka lastovka, mestna lastovka, breguljka, skalna lastovka in najredkejša rdeča lastovka. Najpogostejši kmečka in mestna lastovka sta se v stoletjih prilagodili na življenje v bližini človeka, saj si obe vrsti gnezda spletata na ali v poslopih. Prav zato sta pogosto predmet zamenjav.

Kako ju razlikujemo med seboj? Za nekoliko večjo kmečko lastovko sta značilna rdečkastorjavo grlo in »obraz« ter dolg, globoko vrezan rep. Mestna lastovka ima, nasprotno, belo grlo, njen rep pa je krajši in le malo vrezan. Med letom lahko opazimo, da ima mestna lastovka belo trtico, medtem ko je pri kmečki lastovki hrbet enotno kovinsko moder.

Kmečka lastovka (*Hirundo rustica*)

Mestna lastovka (*Delichon urbicum*)

KMEČKA LASTOVKA

JE SPLOŠNO RAZŠIRJENA V EVROPI, AZIJI IN SEVERNI AMERIKI.

Izogiba se le tundri na severu, puščavam in visokim nadmorskim višinam, kjer je njena prisotnost odvisna od visokogorske paše. Ponekod v Alpah jo bomo tako našli tudi nad gozdno mejo na planšarijah in osamljenih visokogorskih kmetijah.

Skozi stoletja je svoje življenje vse bolj prepletala s človekovim. Danes je njen življenjski prostor kmetijska kulturna krajina, torej območja, ki jih vzdržujejo ljudje s svojo kmetijsko dejavnostjo. Prebiva zlasti v bližini krajev z veliko domačih živali, kjer zase najde dovolj hrane.

LOKACIJO GNEZDA

OBIČAJNO IZBERE SAMČEK, KI SE PRVI VRNE S SELITVE IN ZAČNE Z GRADNJO GNEZDA.

Pregovorna zvestoba gnezdišču je resnična, saj se velika večina odraslih lastovk, ki preživi naporno in nevarno selitev, vrne v svoja stara gnezda. Za gradbeni material kmečke lastovke uporabljajo blato, iztrebke, travnate bilke in slamo. Vse to oblikujejo v gnezdo skodeličaste oblike, ki pa je v nasprotju z gnezdi sorodnice mestne lastovke brez »pokrova«.

Kmečke lastovke večinoma gnezdiijo v notranjosti kmečkih poslopij (hlevi, skednji, kozolci ipd.), kjer gnezdo pritrdijo tik pod stropom. Posebno rade se zadržujejo v hlevih z živino, saj imajo tako kljub morebitnemu deževju in mrazu vedno na voljo dovolj žuželk. Samička konec aprila izleže 4 do 5 jajčk, ki jih večinoma vali sama. Pri hranjenju mladičev sodelujeta oba spola. Običajno ima par lastovk dva zaroda letno, z gnezdenjem pa zaključi v septembru.

KMEČKE LASTOVKE

SE SKUPAJ Z VEČINO OSTALIH ŽUŽKOJEDIH VRST PTIC VSAKO LETO SELIJO NA JUG.

Ptice se začnejo konec septembra zbirati v vedno večje jate, ki v tisočih posedajo na električnih žicah in v trstičju. Večinoma prezimujejo v Afriki južno od ekvatorja, zato vsako leto preletijo več kot 10.000 kilometrov. Pot je dolga in polna nevarnosti. Poleg naravnih plenilcev, ki jih lovijo v zraku ali onemogle lastovke plenijo na tleh, nanje preži tudi človek, ki jih že v Evropi lovi z mrežami in streljanjem. Za mnoge so usodne tudi surove razmere pri prečkanju Sahare ali nenadne vremenske spremembe, ki s seboj prinesejo sneženje ali daljše deževje.

Kljub temu smo za zdaj še vsako pomlad konec marca priča njihovi vrnitvi. Ljudje po vsej Evropi že stoletja slavijo kmečke lastovke kot znanilke prihajajoče pomladi.

PTICA LETA 2010

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) je v letu 2010 za ptico leta izbralo kmečko lastovko, ki je med ljudmi ena najbolj poznanih in priljubljenih ptic. V tem letu ji bomo posvetili posebno pozornost, spremljali njihovo vrnitev in popisali čim več gnezd.

AKCIJE V OKVIRU PROJEKTA PTICA LETA 2010

POMLAD PRIHAJA! spremljajte prihod pomladi skupaj z nami in posredujte svoje prvo pomladno opazovanje kmečke lastovke na spletno stran www.springalive.net.

POPIS GNEZDIŠČ KMEČKIH LASTOVK: pripravili smo poljudne popisne obrazce, ki bodo poenotili popis njihovih gnezdišč. Pomagajte ornitologom pri spremljanju števila gnezdečih lastovk pri nas. Obrazec najdete na spletni strani DOPPS www.ptice.si.

12. SREČANJE MLADIH ORNITOLOGOV SLOVENIJE 2010: Namenjeno je vsem učencem in dijakom, ki jih zanima raziskovanje in spoznavanje ptic ter narave. Kmečka lastovka bo letos glavna tema srečanja.

